ספר ליקוטי אמרים - אות א

א) ענין יציאת מצרים על ידי שאלה דוקא, כמו שאמרו ז"ל (פסחים קט"ז.) ואפילו חכם שואל לעצמו ואפילו שאינו יודע לשאול את פתח לו, פתיחה היינו כדי שהוא יגמור וישאל הוא לפי שכל דבר על ידי יגיעה והשתדלות ואם לא יגעת ומצאת אל תאמן (מגילה ו' ע"ב), ויציאת מצרים באור הגדול שהיה אז לכאורה היה בלא שום יגיעה כמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה כ"ג, ב') הללו עובדי עבודה זרה וכו' רק ברצון פשוט כדרך שנאמר (מלאכי א', ב') ואוהב את יעקב וגו' דאין טעם לאהבה, והנה בסיפור יציאת מצרים מתעורר אותו אור ממש כטעם כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב (מנחות ק"י.) וכן בכל מקום הדיבור כמעשה כדיליף בפרק כל כתבי (שבת קי"ט ע"ב) מקרא דבדבר וגו', ולכך צריך דוקא על ידי שאלה להורות שאין בא מעצמו גם אור זה רק שדי בהשתדלות מועט ומיד ה' יתברך מאיר לו, ועל ידי שאלה לבד די להיות נקרא השתדלות ושאינו יודע לשאול את פתח לו פיו שישאל ודיו:

ספר ליקוטי אמרים - אות ג

ג) ענין מצות חלה אחר התרומה, כי התרומה הוא מן התבואה שהוא מעשה שמים כי ה' יתברך מצמיח, וכמו שאמרו בפסיקתא דהעומר ובמדרש (ויקרא רבה כ"ח, א') דלכן מטענה זו נצטוו בעומר עיין שם, וכן תרומה הוא הכרה בכל נבראים ופעולות הנעשים בעולם בידי שמים שהכל מה' יתברך, אבל חלה הוא מן העיסה שהוא פעולת אדם, וכמו שאמרו ז"ל (תנחומא תזריע ה') דהראה לו חיטה וגלוסקא דמעשה אדם משובח יותר, והוא כמו שאמרו (כתובות ה'.) גדולים מעשה צדיקים וכו' פירוש דדבר נקל להכיר במעשה שמים להכיר שהוא מן השמים והכל יודעים שאין בכח אדם עצמו להצמיח התבואה, אבל במעשה אדם לטחון החיטה ולעשות עיסה ולאפות בזה רבותא כשמכיר שגם בזה הוא הנותן לך כח וגו' וזהו החלה, והני כהני שלוחי דרחמנא ומשולחן גבוה קא זכו ושלוחו של אדם כמותו וכאילו כביכול ה' יתברך האוכל, ולכך נהגו לאכול חלה רק בליל פסח כמו שכתבו קדמונים עיין בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תנ"ז סעיף ב') לפי שאז הוא בלי שום השתדלות, והיינו על ידי הכרה דכל השתדלות ומעשה בני אדם גם כן מה' יתברך ואם כן מאי נפקא מינא בהשתדלותו:

ספר פרי צדיק לחג הפסח - אות ט

ותורה שבעל פה נמשלה לטל תזל כטל אמרתי אמירה בלחישא (זח"א רל"ד ב) שאין הדיבור מפורש מפי הקדוש ברוך הוא רק נראה כאלו ההתחדשות היא מצד החכמים בעצמם לכן נמשלה לטל שיורד בשעה שהשמים זכים לגמרי בלי שום מכסה עננים ואפילו הכי אין רואים הטל בשעת ירידתו וכמו כן התורה שבעל פה שנראה כאלו החכמים מחדשים אותם ובאמת הם גם כן דברי אלוקים חיים, והנה בסוכות אנחנו מתפללים על הגשם ובפסח על טל, והיינו כי התורה שבכתב ניתנה בתשרי ביום הכפורים כדאיתא בגמרא (סוף תענית) לא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים שבו ניתנו לוחות אחרונות ונקרא יום חתונתו במשנה (שם כו: ובפירש"י) מצד דהלוחות הראשונות נשתברו דאמר משה מוטב שתידון כפנויה ולכן נקרא יום חתונתו בלוחות האחרונות ביום הכפורים ולכן מתפללין אנחנו אז על הגשמים שמרמז על השפעת דברי תורה שבכתב. ובפסח אנו מתפללין על טל שמרמז על תורה שבעל פה שנקראת תורת חסד (כמו שאמרו סוכה מט ע"ב) וכי יש תורה שאינה של חסד אלא זו תורה ללמדה והיא תורה שבעל פה שצריכה ללמדה. וחג הפסח שהוא כנגד אברהם אבינו ע"ה שמדתו חסד אנו מתפללין בפסח על הטל שהוא השפעת דברי תורה שבעל פה כי בפסח זמן השפעת טלא דעתיקא כמו שאמרו (שבת פח ע"ב) טל שעתיד בו הקדוש ברוך הוא להחיות את המתים ומזה אמרו בתיקוני זוהר (תיקון י"ט) כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו (והוא מה שאמרו בסוף כתובות אור תורה מחייהו) וכן מפטירין בשבת חול המועד פסח במתים שהחיה יחזקאל ותה"מ היא מטלא דעתיקא כאמור ובליל פסח במכה עשירית שהוא כנגד כתר עליון כמו שאמר (זח"ב כט א) זכו להתברר עד כתר עליון

ספר פרי צדיק לחג הפסח - אות י

[י] בפיוט למוסף טל נתקן ע"ד תשר"ק תן לרצות וכו' ובפיוט גשם על דרך א"ב זכור אב כו', ובזוהר הקדוש (ח"ב קפו א) איתא ירחא דלכון איהו כסדרן דאתוון אבי"ב דאיהו י"ב רזא דג' (היינו במ"ק י"ב ג') אב"ג כסדרא דאתוון אבל ירחא שביעאה דילי מסיפא דאתוון תש"ר מ"ט אתון מתתא לעילא ואנא מעילא לתתא, והיינו א"ב מתתא

לעילא תשר"ק מעילא לתתא, וכן האר"י הקדוש חשב ו' חדשי הקיץ דמטרניתא ו' חדשי החורף דמלכא, ולמה בעלי הפיוט סדרו להיפוך שהתפלה על טל הוא על דרך תשר"ק ועל גשם דרך א"ב, אך הענין שבודאי תשרי היא כפי שעלה במחשבה לברא העולם והי' להוריד השכינה שיהיה עיקר בתחנונים תש"ר מעילא לתתא, ומשום הכי מזכירין שם האבות ומשה ואהרן שהם הורידו השכינה למטה (כמו שאמרו בראשית רבה פי"ט) ובניסן שנברא העולם (וכמו שכתבו התוספות ר"ה כ"ז, במחלוקת דר"א ור"י דאלו ואלו דברי אלוקים חיים) והיינו כמו שצפה שאין העולם מתקיים, והיינו שיקלקלו וצריך האדם לברר את עצמו על ידי עבודתו וזה מתתא לעילא ואתוון כסדרן אב"ג והם חדשי דמטרוניתא, וכן תורה שבכתב שהוא מצד השם יתברך נמשל לגשם כמו שנאמר יערוף כמטר לקחי, והיינו לקח טוב תורה שבכתב, ותורה שבעל פה שהוא מצד כנסת ישראל נמשל לטל כמו שנאמר תזל כטל אמרתי, וכמו שאמרנו שכמו הטל אינו ניכר שהוא מן השמים רק ממה שרואין שהארץ לחה יודעין שירד הטל כן התורה שבעל פה דברי אלוקים חיים שנוזל מהשם יתברך בלב חכמים ואינו ניכר שנראה שהם מחדשים משכלם, וזה שנאמר תזל כטל אמרתי, והיינו אמירה בחשאי כמו דאת אמר ואמרת בלבבך (כמ"ש זח"א רלד א) שמופיע השם יתברך בלב החכמים, ומכל מקום הגשם בא על ידי מעשה הצדיקים כמו שאמרו (כתובות ה.) מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר, וכן מצינו (מ"ק כח.) דהא רבה ור"ח תרוויהו רבנן צדיקי הוו מר מצלי ואתי מטרא ומר מצלי ואתי מטרא כו' שבזה ניכר שהם צדיקים שמתפללין על הגשם ובא, וכן (תענית ט ע"ב) מטר בשביל יחיד כו' האי מישרא בעיא מיא והאי מישרא לא בעיא מיא ואתא מטרא כו' מה שאין כן הטל דלא מיעצר כמו שאמרו (שם ג.) והיינו שתמיד משפיע השם יתברך הטל, ומכל מקום נמשל התורה שבכתב לגשם יערוף כמטר לקחי, שאחר שזוכין להתורה שבכתב ניכר הוא שהוא מהשם יתברך כמו המטר כמו שנאמר כי ה' יתן חכמה וגו', מה שאין כן התורה שבעל פה שנדמה לחכמים שהם מחדשים מלבם ומשום הכי נמשל כטל וכאמור, אבל מכל מקום הטל מהשם יתברך שמשפיע תמיד ולא מיעצר ואינו בא על ידי תפלת הצדיקים, ולזה סדרו בעלי הפיוט התפלה על הגשמים בדרך א"ב שהוא בא על ידי מעשה הצדיקים שהוא מתתא לעילא ומזכירין שם זכות אבות והרועים שבזכותם אנו מבקשים על הגשם, מה שאין כן התפלה על הטל סדרו בדרך תשר"ק מעילא לתתא שהוא בא מהשם יתברך תמיד דלא מיעצר וסדרו טל תן וכו' השם יתברך מצדו בלא מעשה ידיהם של צדיקים שהשם יתברך משפיע הטל תמיד: